

"Kelâmın elsine-i fahiresi veyahut cemali ve sureti, üslûb iledir. Yani kalıb-ı kelâm iledir." ifadesini devamıyla izah eder misiniz?

Üçüncü Mesele

"Kelâmın elbise-i fahiresi veyahut cemali ve sureti, üslûb iledir. Yani, kalıb-ı kelâm iledir. Şöyle ki:"

"Ya dikkat-i nazar veya tevaggul veya mübaşeret veya san'atın telâkkuhuyla hayalde tevellüd eden temayülâtın hususiyatından teşekkül eden suretlerden tereküp eden istiare-i temsiliyenin parçaları telâhuk ettiklerinden tenevvür ve teşerrüb ve teşekkül eden üslûp, kelâmın kalıbı olduğu gibi, cemalin mâdeni ve hulel-i fâhirenin destgâhıdır. Güya aklın borazanı denilmeye şayan olan irade ses etmekle, kalbin karanlık köşelerinde yatan mânâlar çıplak, yalın ayak, baş açık olarak çıktıklarından, mahall-i suver olan hayale girerler. O hazinetü'l-hayalde buldukları sureti giyerler. En ekall bir yazmayı sarar. Veya bir pabucu giyer. Lâakal bir nişanla çıkar. Hiç olmazsa bir düğmeyle veya bir kelimeyle, kendinin nerede terbiye olduğunu gösterir."(1)

Kelâmın güzelliği ve övünülecek tarafı üslup ve nazımın, yani lafzi kalıpların güzel tercih ve tanzim edilmesi iledir. Bu da ancak söylenecek saha ve alanda derinlik ve uzmanlık ile mümkündür. Yani kişi kelâm edeceği alanda yeterince derin ve vakıf değilse kelâmı da ona göre sığ ve basit düşer. Demek kelâm kuvvetini ilimden ve uzmanlıktan alıyor. Lafız ve cümleleri güzel tanzim etmek ve iyi bir üslup seçmek yek başına yeterli değildir. onu hayatlandırarak bir ruhun da içinde olması gerekir ki bu da ancak ilim, derinlik ve ihata ile olur.

Mesela, fizik sahasında bir nutuk hazırlanması gerekiyor, bu nutkun güzelliği ve mükemmelliği ancak fizik sahasında uzman birinin derinliğiyle hazırlanabilir. Yani fizik ilminin inceliklerine vakıf olmayan birisi nutku hazırlarken eksik ve yetersiz hazırlar, bu da muhatapları tatmin ve memnun etmez. Nutkun kalıp ve kelâm olarak güzelliği, içeriğindeki zenginliği ve derinliğinden geliyor.

Üstad'ın şu misali buna işaret ediyor:

"... meyhaneye git ve de: '**Ey meyhaneci, kelâm-ı belîğ nedir?**'"

Elbette onun san'atı onu şöyle söylettirecek:

"Kelâm-ı belîğ, ilim denilen çömlerde pişirilen ve hikmet denilen büyük küplerde duran ve fehim denilen süzgeçle süzülen âb-ı hayat gibi bir mânâyı, zürefa denilen sâkiler döndürüp efkâr içer; esrarda temeşşî etmekle hissiyatı ihtizaza getiren kelâmdır."(2)

Dipnotlar:

(1) bk. [Muhakemat, İkinci Makale \(Unsuru'l-Belagat\), Üçüncü Mesele.](#)

(2) bk. [age.](#)

İlgili ders videosu için tıklayınız:

- [Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(27. Bölüm\).](#)